

Kloosterburen

De klok van Van Wou en klokken in de Tweede Wereldoorlog

De huidige klok van Kloosterburen werd gegoten in 1501 door Geert van Wou. Hij was de belangrijkste luidklokkengieter van Europa. Van Wou stond vooral bekend om de grootte van de klokken die hij kon gieten. Van Wou werd in Nijmegen geboren als zoon van klokkengieter Willem van Wou. Later vestigde hij zich in Kampen waar hij een eigen bronggieterij begon. Zijn meesterstuk is de klok Gloriosa uit 1497 uit de Dom van Erfurt. Deze klok heeft een gewicht van 11.400 kg en wordt nog steeds beschouwd als een wonder van de klokkengietkunst. In een roman van Thea Beckman, *Hasse Simonsdochter*, komt Geert van Wou voor als een van de personages. Van zijn klokken zijn er ongeveer 140 bewaard gebleven.

Klok Kloosterburen

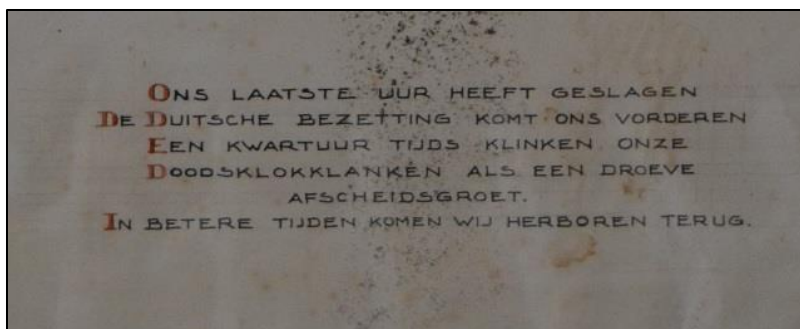
Ontstaan luidklokken

Waarschijnlijk werden klokken voor het eerst in kloosters gebruikt om de dagindeling aan te geven. Kloosterlingen leefden naar een strikt dagelijks ritme van bidden en werken dat met klokgelui gereguleerd werd. De eerste klokken hingen in een houten klokkenstoel. Pas na 1200 werd baksteen gebruikelijk om torens en kerken van te bouwen. Later werden klokken ook gebruikt om het begin van de dienst aan te geven en bij bruiloften en begrafenissen. Maar ook tegen allerlei dreigingen van natuurkrachten werden de klokken ingezet, zoals onweer. Bij het slaan van alarm voor brand, storm of overstroming kwamen luidklokken van pas. In de klokopschriften werd dit verwoord: "Ik jaag de demonen angst aan, ik verdrijf de pest." Tijdens de reformatie werd het gebruik van de luidklokken ingeperkt. Ook de 'klokkendoop', de ingebruikname van de nieuwe klok met veel rituelen, werd afgeschaft. Pogingen om het klokgelui helemaal af te schaffen stuitten op veel verzet. Het klokgelui was inmiddels zo met het dagelijks leven verweven dat men niet meer zonder kon. Ook staat er vaak in het opschrift te lezen aan welke beschermheilige de klok werd gewijd. Dit was vaak dezelfde als bij de kerk, maar dit hoefde niet.

Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden veel kerkklokken door de bezetter geconfisqueerd en omgesmolten tot wapentuig. Zo'n 6500 klokken verdwenen uit hun toren, waarvan er 4700 voorgoed verloren gingen. Officieel waren de klokken van voor 1600 hiervan uitgesloten, maar desondanks sneuvelden enkele eeuwenoude exemplaren. Sommige werden verstopt door het verzet en zo in veiligheid gebracht. Dorpsbewoners zagen met lede ogen aan dat hun vertrouwde klokken werden gevorderd. Een rijmpje uit deze tijd luidt: "Wie met klokken schiet,

wint de oorlog niet.” Van de 296 klokken die Groningen telde zijn er 166 verloren gegaan. In het voorjaar van 1943 werden alle klokken in Groningen uit hun toren gehaald en getransporteerd naar opslagplaatsen. Van hieruit werden ze per schip naar Hamburg vervoerd. Een schip met een lading gevorderde klokken aan boord zonk op weg naar Duitsland, de klokken werden na de bevrijding weer opgevist. Door slimme onderhandelingen met de bezetter konden de klokken in de Martinitoren echter de hele oorlog blijven hangen en werden merkwaardig genoeg zelfs in deze tijd gerestaureerd. Veel monumentale klokken sneuvelden, maar de klok van Hornhuizen uit 1617 werd gelukkig ongeschonden teruggevonden. Op de klok staat in verf te lezen: “wie de klok steelt uit de toren, heeft de oorlog reeds verloren.” Ook de klok van Kloosterburen doorstond het oorlogsgeweld en is na de bezetting weer teruggehangen op zijn oude plek.

Protestversje uit de Tweede Wereldoorlog

